JAARVERSLAG GEWELDSAANWENDINGEN 2025

Inleiding
Sinds 1 juli 2020 is het meld- en beoordelingsproces in de artikelen 17 t/m 19 in de 'Ambtsinstructie voor de politie, KMar en andere opsporingsambtenaren' (Ambtsinstructie) gewijzigd. Een van de wijzigingen betreft, kort gezegd, de verplichting[1] voor de Commandant Koninklijke Marechaussee (C-KMar) om jaarlijks een zakelijke weergave te publiceren van de aantallen gemelde en geregistreerde geweldsaanwendingen, die hebben plaatsgevonden in de uitoefening van de politietaken. Met dit jaarverslag[2] wordt aan die verplichting voldaan.

Meldproces sinds 1 juli 2020
Sinds de hierboven bedoelde wijziging van de Ambtsinstructie is de eerste toets van het door de militair van de KMar (of van een ander krijgsmachtonderdeel i.g.v. bijstand) aangewende geweld niet meer belegd bij de meerdere, maar bij de hulpofficier van justitie (HOVJ). De HOVJ dient in bepaalde gevallen een geweldsregistratie op te maken waarover C-KMar een oordeel dient te vellen. Het oordeel kan luiden dat het aangewende geweld (on)rechtmatig en/of (on)professioneel was. De *rechtmatigheidstoets* behelst de vraag of is voldaan aan de normen van artikel 7 Politiewet 2012 en de normen van de artikelen 1 t/m 16 van de Ambtsinstructie ('Is aan de regelgeving voldaan?'). De *professionaliteitstoets* bevat dezelfde criteria als de politie hanteert, zodat in Nederland een eenvormige beoordeling van aangewend geweld in het kader van politietaken wordt bewerkstelligd. De professionaliteitscriteria zijn 'zorgvuldig', 'respectvol', 'de-escalerend', 'moedig maar niet overmoedig' en 'voorspelbaar' ('Is gehandeld zoals de KMar het graag ziet?').
Sinds de wijziging van het meld- en beoordelingsproces ondersteunt de Adviescommissie Meldingen Geweldsaanwending (hierna de Adviescommissie) C-KMar bij de vorming van zijn of haar oordeel. In de Adviescommissie is een extern lid opgenomen omwille van zoveel mogelijk objectiviteit.

Geweldsmutaties 2025
In de periode van 1 januari 2025 tot en met 31 december 2025 is in totaal **691** maal door militairen van de KMar een *geweldsmutatie* opgemaakt en gemeld aan een HOVJ. Hieronder volgt een weergave van fysiek aangewend geweld en de inzet van de geweldsmiddelen, zoals deze staan genoemd in de Ambtsinstructie. Aangezien halverwege 2020 het meldproces is gewijzigd, wordt voor het jaar 2020 alleen het totaal aantal aangewend geweld over de *tweede* helft van 2020 weergegeven.

Jaar	**2025**	2024	2023	2022	2021	2020
Fysiek geweld[3] tegen personen	**641**	543	600	289	265	
Fysiek geweld tegen zaken (bv deur/raam forceren, auto klemrijden)[4]	**8**	5	9	6	4	
Wapenstok	**10**	16	16	26	8	
Pepperspray	**10**	10	11	7	10	

[1] Art. 19, aanhef en onder b Ambtsinstructie.
[2] Publicatie op www.defensie.nl.
[3] Fysiek geweld is divers van aard, zoals duwen, trekken, aanleggen van een arm of beenklem, een slag of stoot, een trap, gecontroleerd naar de grond brengen, vasthouden, et cetera.
[4] Niet altijd wordt expliciet geregistreerd dat het fysieke geweld, geweld tegen een zaak betrof.

Vuurwapen (richten en/of lossen van (waarschuwings)schoten, maar ook ter hand nemen	**22**	7	19	14	11	
Wapen met niet penetrerende projectielen	**0**	0	0	0	0	
Hond (surveillance/AOT)	**0**	0	0	0	0	
Stroomstootwapen		0	0	0	0	
Traangas	**0**	0	0	0	0	
Waterwerper	**0**	0	0	0	0	
Totaal	**691**	581	655	342	298	185*

**Halverwege 2020 is het meld- en beoordelingsproces gewijzigd waardoor alleen het totaal van de tweede helft van 2020 is meegeteld.

De KMar heeft inmiddels ruim 8.875 ([5]) medewerkers. Tot voor kort had de KMar in totaal 21 operationele brigades (waarvan één eskadron genoemd). Een aantal brigades zijn echter samengevoegd waardoor de KMar sinds 1 mei 2025 17 brigades telt, verdeeld over 7 regio's. Vanwege de veranderde geopolitieke omstandigheden is sinds medio 2024 het 101 Marechausseebataljon opgericht dat de meer "groene" militaire taken verricht. Het bestaat uit twee eskadrons.; het Eskadron Militaire Politie (MP), dat taken uitvoert ter ondersteuning van het landoptreden en het Eskadron voor de landelijke bijstandstaak.
De cijfers zijn niet uitgesplitst naar de brigades, omdat vanwege de verschillende taakstellingen van de brigades en daarmee een kleinere of grotere interactie met burgers, de kans op het moeten aanwenden van geweld voor een goede taakuitoefening verschilt.

Eén van die brigades bevindt zich in het Caribisch gebied waar de KMar op zes eilanden van het Koninkrijk der Nederlanden eveneens politietaken uitvoert. Het geweld dat door KMar-militairen in het Caribisch gebied wordt aangewend, wordt echter *niet* in dit verslag meegenomen, vanwege het feit dat de KMar daar op basis van andere wet- en regelgeving taken uitvoert en met lokaal geldende ambtsinstructies van doen heeft.

Geweldsregistraties 2025
Het aangewende geweld wordt aan de HOVJ gemeld en door hem of haar getoetst. Indien het aangewende geweld de dood, of lichamelijk letsel van meer dan geringe betekenis heeft veroorzaakt, of er is gebruik gemaakt van een vuurwapen (richten en/of lossen schoten) dan dient de HOVJ een gewelds*registratie* op te maken en door te geleiden naar C-KMar voor een oordeel, die daarvoor wordt ondersteund door de Adviescommissie. De HOVJ kan ook een geweldsregistratie opmaken als hij of zij daartoe aanleiding ziet, bijvoorbeeld bij een complexe casus of bij twijfel over de rechtmatigheid.
In genoemde periode is **11 maal** een *geweldsregistratie* opgemaakt door een HOVJ (in 2024 was dat 7 maal, in2023 was dat 14 maal, in 2022 was dat 11 maal, in 2021 was dat 10 maal, in 2020 was dat 9 maal). Van deze 11 in 2025 zijn er drie begin 2026 afgedaan, omdat de desbetreffende geweldsaanwendingen eind 2025 hebben plaatsgevonden.
Het is meermaals voorgekomen dat twee of meer militairen van de KMar betrokken waren bij één voorval waar zij allen geweld en soms ook verschillende soorten geweld hebben aangewend[6]. De HOVJ heeft er veelal voor gekozen dan één geweldsregistratie op te

[5] Per 1-09-2025 is het aantal medewerkers bij de KMar (militair en burger) 8.875, zie www.defensie.nl/onderwerpen/overdefensie/het-verhaal-van-defensie/aantallenpersoneel. Hiervan is 986 burgermedewerker, de overige 7.889 zijn beroepsmilitair of reservist. Niet alle militairen zijn ook executief in een functie waarbij geweld kan worden aangewend bij de uitoefening van politietaken.
[6] Dat verklaart ook dat 22 maal gemeld is dat het vuurwapen is gebruikt en toch maar 11 geweldsregistraties zijn opgemaakt.

maken om een beter totaalbeeld te kunnen geven. De 11 geweldsregistraties betreffen geweldsaanwendingen die onderdeel uitmaken van het totaal aantal aangewend geweld over 2025, zoals hierboven in de tabel weergegeven.
De geweldsregistraties betreffen eenmaal het gebruik van pepperspray, eenmaal alleen fysiek geweld en negenmaal vuurwapengebruik, in de zin dat alleen is gericht en het vuurwapen gericht is gehouden. In geen geval zijn (waarschuwings)schoten gelost. Het gebruik van het vuurwapen was steeds ter aanhouding van een of meer verdachten, waarvan driemaal in het kader van de Benaderingstechniek Gevaarlijke Verdachte. Driemaal is het vuurwapen ingezet in samenwerking met de politie dan wel met de Dienst Speciale Interventies.
In een geval van de in 2025 opgemaakte geweldsregistraties is het OM in kennis gesteld van de geweldsaanwendingen. Dit dient o.g.v. de Ambtsinstructie te gebeuren indien de geweldsaanwendingen, kort gezegd, tot de dood of zwaar lichamelijk letsel leidde, of sprake was van vuurwapengebruik met enig lichamelijk letsel tot gevolg. Vanwege een geconstateerde breuk in de arm van een verdachte is het OM in kennis gesteld. Het OM heeft niet tot het instellen van een strafrechtelijk onderzoek besloten.

Ten aanzien van de 11 opgemaakte geweldsregistraties was het oordeel van C-KMar
zesmaal ‘rechtmatig en professioneel’;
tweemaal ‘niet rechtmatig en niet /onvoldoende professioneel’;
tweemaal ‘rechtmatig, maar niet/onvoldoende professioneel’;
eenmaal ‘niet rechtmatig, maar wel professioneel’ (het onrechtmatige zat hem in iets te vroeg richten wat een dermate kleine onrechtmatigheid betreft, dat het geen afbreuk deed aan het verder professionele optreden).

Eén van de doelstellingen van het meld- en beoordelingsproces is het leren als individu en als organisatie, zodat de kwaliteit van de uitoefening van de, vergaande, geweldsbevoegdheid wordt gewaarborgd en zo nodig wordt verbeterd. In de gevallen waarin niet rechtmatig en/of niet of onvoldoende professioneel is geoordeeld, zijn verbetermaatregelen genomen, zoals een individueel of groepsgesprek, extra IBT-lessen laten volgen, of de casus breder laten meenemen in de IBT-cyclus. Sowieso wordt in alle gevallen waarin een geweldsregistratie is opgemaakt, het oordeel van C-KMar met het onderliggende (uitgebreide) advies, via de desbetreffende Brigadecommandant, aan de betrokkenen en de desbetreffende HOVJ verstrekt. Zodoende wordt hen inzicht geboden in de (rechtmatigheids- en professionaliteits)afwegingen, die tot het advies en oordeel hebben geleid.
Voor de afdoening van de geweldsregistraties heeft de KMar zichzelf een termijn van acht weken gesteld, zodat de KMar-militair relatief snel een terugkoppeling krijgt, wat ook één van de doelstellingen van de wijziging van het meld- en beoordelingsproces is geweest. In 6 van de 11 afdoeningen is de termijn net niet gehaald met een of enkele weken overschrijding. In 2 van die 6 gevallen is de termijnoverschrijding langer geweest wegens benodigde afstemming met de adviescommissie van de politie en het vragen van extra informatie aan de HOVJ.

Afwijkingen proces
Doordat de arrestatie- en ondersteuningseenheid (AOE) van de Brigade Speciale Beveiligingsopdrachten (BSB) nagenoeg altijd in het kader van de Dienst Speciale Interventies (DSI) optreedt, is met de politie afgesproken dat als een lid van die AOE in DSI-verband geweld heeft aangewend, de politie in beginsel het meld- en beoordelingsproces doorloopt. Het staat de KMar vrij om zo nodig disciplinaire of verbetermaatregelen te treffen. Om dubbeltellingen te voorkomen, zijn de geweldsaanwendingen door de AOE van de BSB *niet* meegenomen in het jaarverslag van de KMar (maar in die van de politie).

Met de Inspectie Justitie en Veiligheid, die toezicht houdt op het gehele uitzettingsproces van vreemdelingen, is eveneens een werkafspraak gemaakt dat alle inzet van hulpmiddelen en/of het aangewende geweld t.a.v. vreemdelingen óók aan de Inspectie wordt gemeld. Indien een HOVJ (van de Brigade Vreemdelingenzaken) een geweldsregistratie opmaakt i.h.k.v. de uitzetting van een vreemdeling, zal over de afdoening afstemming plaatsvinden om dubbel werk en tegenstrijdige oordelen te voorkomen. Net als in de voorgaande jaren 2020-2024 het geval was, zijn in 2025 gezien de criteria in artikel 17, derde lid van de Ambtsinstructie, geen gewelds*registraties* opgemaakt inzake de uitzetting van vreemdelingen (wel gewelds*mutaties* die in het jaarverslag zijn meegenomen en dus in de tabel zijn verdisconteerd).

Klachten
In 2025 is de Adviescommissie eenmaal benaderd voor een aanvullend advies op het door de Klachtencommissie KMar aan C-KMar uitgebrachte advies over aangewend geweld bij de uitzettingen van vreemdelingen. De Klachtencommissie KMar geeft advies (klacht gegrond/ongegrond) over klachten van *burgers,* in dit geval een vreemdeling, over gedragingen van medewerkers van de KMar. Het advies aan C-KMar kan inhouden de klacht (deels) gegrond of ongegrond te beoordelen wegens (on)aannemelijkheid. Dit klachtproces is gebaseerd op de Algemene Wet Bestuursrecht.
De klachtbehandeling wordt niet overgedragen aan de Adviescommissie, wegens het feit dat het meld- en beoordelingsproces, zoals geregeld in de Ambtsinstructie, een *intern* proces is waarbij de burger geen directe rol heeft. Om afwijkingen in beoordeling van aangewend geweld te voorkomen, is een advies van de Klachtencommissie voorgelegd aan de Adviescommissie, die zich kon vinden in het advies van de KC.

Duiding van de cijfers
Vanwege de relatief korte tijd (minder dan vijf jaar) dat het meld- en beoordelingsproces in haar nieuwe vorm van kracht is, zijn nog geen duidelijke trends waarneembaar. Daarnaast zijn geweldsaanwendingen altijd situationeel afhankelijk, waardoor het vergelijken van aantallen en soort aangewend geweld over de jaren wordt bemoeilijkt. Toch zijn de twee punten die in het vorige jaarverslag zijn benoemd, ook nu weer aan de orde.

1. Er lijkt enige stijging te zijn in het *aantal* geweldsaanwendingen. De vliegbewegingen vanuit Schiphol en andere luchthavens waar de KMar de politietaak heeft, is na de Corona-epidemie weer fors toegenomen, wat een reden zou kunnen zijn. Wellicht is de verharding van de maatschappij een oorzaak. Meer mensen moeten bijvoorbeeld worden beveiligd en de KMar heeft een grotere taak gekregen in het bewaken en beveiligen sinds de wijziging van de Politietwet 2012 medio 2022[7]. De KMar is sowieso gegroeid in omvang. Ook kan wellicht de oorzaak liggen in een betere registratie, of zijn er misschien meer bijstandsverzoeken door de politie gedaan, of hebben meer ad hoc samenwerkingen met de politie plaatsgevonden a.g.v. prio één-meldingen, zijn meer vreemdelingen uitgezet enz. Het is vooralsnog gissen en onderzoek (op termijn) zou nodig zijn voor een sluitend antwoord.

2. Voor wat betreft het *soort* geweldsaanwendingen blijft het overgrote deel fysiek van aard. Fysiek geweld kan als minst ingrijpende vorm van geweldsaanwending worden gezien en vuurwapengebruik als meest ingrijpend. Aangezien bij vuurwapengebruik

[7] In artikel 4, eerste lid, onder d, Politiewet 2012 is toegevoegd dat ook 'het bewaken en beveiligen van objecten en diensten en het waken over de veiligheid van aangewezen personen als bedoeld in artikel 42, eerste lid, onder c' in assistentieverlening aan de politie een taak is van de KMar.

altijd een geweldsr*egistratie* opgemaakt moet worden, is te zien dat van de 691 geweldsaanwendingen er in slechts 22 situaties naar het vuurwapen is gegrepen (overigens zonder schoten te lossen). Executief KMar-personeel wordt steevast de-escalerend optreden aangeleerd. Mogelijk dat dit van invloed is op de relatief weinige malen dat vuurwapen, maar ook andere geweldsmiddelen, zoals de wapenstok en pepperspray, zijn ingezet. Anderzijds is de keuze voor een bepaald geweldsmiddel altijd afhankelijk van de concrete situatie en de eisen van proportionaliteit en subsidiariteit.